

Asia: VN/3049/2021

Lausuntopyyntö opettajarekisteriä ja opettajatiedonkeruuta koskevasta selvityksestä

Lausunnonantajan lausunto opettajarekisteriä ja opettajatiedonkeruuta koskevasta selvityksestä

1) Opettajarekisterin hyödyt ja käyttötarkoitukset: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisterin tuottamiin hyötyihin ja rekisterin käyttötarkoituksiin. Onko rekisterin hyödyt ja käyttötarkoitukset kuvattu selvitysraportissa onnistuneesti ja eri tahojen tarpeet ja näkökulmat huomioiden? (Ks. raportin luku 6, osin myös luku 7).

Aluehallintovirastot katsovat, että rekisterin hyödyt, tarpeet sekä käyttötarkoitus on kuvattu pääosin selkeästi. Kuten selvityksessä todetaan, opettajarekisteri palvelee kansallisen koulutuksen johtamista ja kehittämistä kokonaisuudessaan. Aluehallintovirastot uskovat, että rekisteri vahvistaa omalta osaltaan myös alueellisen koulutuksen johtamista ja kehittämistä sekä koulutustarpeiden ennakointia. Koulutuksen tietovarantoja on tarpeen kehittää yhteisesti tavoitteellisen ja suunnitelmallisen toiminnan turvaamiseksi. Hyödyt henkilöstön formaalien koulutustarpeiden ennakkoinnissa, seurannassa ja tutkimuksessa ovat kiistattomat.

Aluehallintovirastot näkevät arvokkaaksi, jos rekisterin avulla pystyttäisiin kohdentamaan pitkällä tähtäimellä resurssia tukea tarvitseville ryhmille ja alueille. Pelkkä rekisteri tähän ei kuitenkaan riitä, vaan on panostettava myös säännölliseen yhteistyöhön ja vuoropuheluun sekä kansallisten että alueellisten toimijoiden kesken yhteisen näyn ja ymmärryksen rakentamiseksi.

Opettajarekisterin hyötyjä eri kohderyhmille sekä kansallisesti että alueellisesti voisi hieman vielä selkeyttää ja syventää. On selvää, että tämän tietovarannon hyödyt viranomaisille ja hallinnon tarpeisiin ovat merkityksellisiä ennen kaikkea tiedolla johtamisen näkökulmasta. Hyödyt yksittäiselle työntekijälle tai opetuksen järjestäjälle eivät ole kuitenkaan täysin selviä.

Ajantasainen ja eheä tietovaranto on tärkeää tiedolla johtamisen onnistumiseksi.

2) Opettajarekisteriin liittyvät haasteet: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisteriin liittyviin haasteisiin. Onko opettajarekisteriin ja sen perustamiseen liittyvä haasteet huomioitu selvityksessä onnistuneesti? (Ks. osin luvut 6, 8 ja 9)

Aluehallintovirastot yhtyvät opettajarekisterin ja opettajatiedonkeruun selvitysryhmän näkemykseen siitä, että uusi tietovaranto on tärkeää linkittää kasvatuksen ja koulutuksen muihin tietovarantoihin hyvän ja laadukkaan kokonaisuuden vahvistamiseksi.

Aluehallintovirastot katsovat, että formaalin oppimisen ohella sekä lyhyt- että pitkäkestoinen täydennyskoulutus on olennainen osa kasvatus- ja opetushenkilöstön ammatillisen osaamisen kehittämistä. Tästä syystä katsoisimme, että täydennyskoulutus tulisi ainakin joiltain osin merkitä opettajarekisteriin tai sen tarpeellisuutta olisi syytä vielä selvittää/selkeyttää. Haasteeksi muodostuu se, että opettajarekisterin rajapintaan tulee tuoda ohjelma, jolla täydennyskoulutuksen merkintä automatisoituu. Täydennyskoulutus ja sitä kautta hankittu osaaminen pitää tunnistaa ja tunnustaa sekä samalla voidaan selvittää rahoituksen ohjautuvuutta.

Taiteen perusopetuksen järjestäjä voi olla hyvin pieni yhdistys, jolla on niukat henkilöstöresurssit ja tiukka budjetti. Löytyykö heillä resurssia tähän?

Viranomaisten päällekkäistä tiedonkeruuta on tässä uudistuksessa syytä välttää.

3) Opettajarekisterin kohderyhmät ja vaiheittainen eteneminen: Pyydämme kommentteja raportissa esitettyihin opettajarekisterin kohderyhmiin ja vaiheittaiseen etenemiseen. Jos opettajarekisteri perustetaan, mitkä kohderyhmät opettajarekisterin tulisi kattaa, mitä koulutusasteita sen tulisi koskea? Miksi? Onko selvityksessä esitetty opettajarekisterin perustamisen vaiheistaminen tarkoituksenmukaista? (Ks. luku 7)

Aluehallintovirastot katsovat, että opettajarekisterin tulisi sisältää kaikki kasvatus- ja opetustoimessa työskentelevä henkilöstö, jonka virkaan/toimeen on määritelty kelpoisuusehto. Tämä lienee myös tietovarannon tarkoitus. Vaiheistaminen on selvitetty tarkoituksenmukaisesti ja kattavasti.

Aluehallintovirastot katsovat, että esiopetuksen opettajat kirjattaisiin rekisteriin samassa vaiheessa. Täten esikouluvuotta koskevaa materiaalia voidaan käsitellä kokonaisuutena koko käyttöönottoprosessin aikana.

Kolmannessa vaiheessa on ajatus kehittää tiedonkeruuta henkilöiden työuran aikaisesta täydennyskoulutuksen määrästä ja laadusta. Tähän olisi syytä vielä kiinnittää huomiota. Aluehallintovirastojen mielestä olisi syytä pohtia vielä tiedon tarkoituksenmukaisuutta ja hyötyjä eri toimijoille. Mitä johtopäätöksiä näiden tietojen pohjalta on mahdollista tehdä henkilöstön osaamisen kehittämisen suhteen kansallisesti ja alueellisesti? Millaista laadullista tietoa rekisteristä pystyy saamaan?

Opettajarekisteriä suunniteltaessa olisi huomioitava, että tarkoitus on kerätä ensisijaisesti tietoa pätevien opettajien määrästä, kelpoisuuksista, tuntikehyksestä sekä heidän sijoittumisestaan Suomen kunnissa. Esim. ohjaavan henkilöstön sijoittelua ja resurssointia ei voida toteuttaa tyydyttävällä tasolla samaa rekisteriä käyttäen. Tämä siitäkin syystä, että ohjausresurssi on joko oppilasryhmään taikka henkilöön suunnattua ja sen määrä suhteessa ryhmään/oppilaaseen voi muuttua lukuisia kertoja lukuvuoden aikana.

Aluehallintovirastot katsovat, että rekisteri voisi kattaa koko kasvatus- ja opetusalan henkilöstön ja tällöin rekisterin nimeä tulisi muuttaa.

4) Opettajarekisterin sisällöt: Pyydämme kommentteja selvityksessä esitettyihin opettajarekisterin sisältöihin. Mitä tietoja rekisterin tulisi kattaa? (Ks. luku 7.3)

Rehtorin kelpoisuuden kysyminen vaatisi tarkempaa määrittelyä, koska varsinaiset kelpoisuusvaatimukset ovat väljät.

Olisi syytä rekisteröidä myös, millä kielillä opettajalla on pätevyys opettaa. (986/1998)

Työntekijän mentorointia ja vaihtoa koskevan tiedon kerääminen rekisteriin tuollaisenaan olisi perusteltava paremmin.

Opettajarekisteriä ja tiedonkeruuta täydennyskoulutuksen osalta olisi syytä vielä tarkastella syvällisemmin niiden toimijoiden kanssa, jotka järjestävät erilaista täydennyskoulutusta sekä kansallisesti että alueellisesti. Se, mitä hyötyä on rekisteröidä yksittäisiä koulutuksia opettajarekisteriin ei ole täysin selvä. Rekisterin työnhakutarkoitus jää myös epäselväksi. Hyötyjä on syytä vielä pohtia eri tasoilla. Aluehallintovirastoja mietityttää myös se, mitä johtopäätöksiä voidaan tehdä yksilöiden yksittäisten täydennyskoulutusten kirjaamisista.

Kun puhutaan työntekijän täydennyskoulutuksesta voisi puhua ennemminkin työntekijän ammatillisen osaamisen kehittamisestä, kattaen myös koko kasvatus- ja koulutusalan henkilöstön. Pelkkä opettajien osaamisen kehittäminen ei enää riitä, vaan on ajateltava myös koko henkilöstön, koko yhteisön osaamisen kehittämistä. Ammatillinen osaamisen kehittäminen -terminä sisältäisi kaiken täydennyskoulutuksen ja myös selvitysryhmän ehdotuksen ”opettaja”tutorointiin ja vaihtoon osallistumisesta. ”Opettaja”tutorointi sekä kotimainen ja kansainvälinen vaihto ovat myös osaamisen kehittämistä parhaimmillaan.

5) Opettajarekisteriin liittyvät tiedonsaantioikeudet ja tietosuojakysymykset: Pyydämme kommentteja opettajarekisteriin liittyviin tiedonsaantioikeuksiin ja tietosuojakysymyksiin. Pitäisikö opettajarekisterin tietojen saatavuus organisoida jotenkin toisin kuin mitä selvityksessä esitetään? (Ks. erityisesti luku 9.5; osin myös muut luvun 9 alaluvut)

Opettajarekisterin ja tietovarannon uutta sääntelyä olisi tarkoin pohdittava, jotta tietovarannon tavoitteita pystytään saavuttamaan ja että tietovaranto palvelee kasvatuksen ja koulutuksen tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista. Tiedonkäyttö olisi oltava mahdollisimman joustavaa ja ketterää eri toimijoiden näkökulmasta.

Aluehallintovirastot katsovat, että tiedonsaantioikeus tulee kattaa aluehallintovirastot, jotta tietoja voidaan käyttää suoraan viraston tarkoituksenmukaisissa tehtävissä. Aluehallintovirasto edistää mm. perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista, peruspalvelujen saatavuutta, ja hoitaa myös lainsäädännön toimeenpano-, ohjaus- ja valvontatehtäviä alueillamme.

Aluehallintovirastot toivovat kiinnittämään huomiota siihen, että kasvatuksen ja koulutuksen ammattilaiset pääsevät tietovarannon ryhmätason tietoihin ja tilastoihin käsiksi vähintään Tilastokeskuksen kautta. Esimerkkinä voisivat olla henkilöstömäärät, opettajamäärät yhteensä eri koulutusasteilta kansallisesti, alueellisesti ja kunnittain. Yleiskuva henkilöstömääristä eri asteilta on merkityksellistä tietoa muun muassa täydennyskoulutuksen suunnittelussa ja osana aluehallintoviraston peruspalveluiden arviointia.

6) Opettajarekisterin kustannukset: Pyydämme kommentteja rekisterin perustamiseen ja ylläpitoon liittyviin kustannuksiin. Onko opettajarekisterin kustannukset kuvattu selvityksessä onnistuneesti? Millaisia selvityksen ulkopuolelle jääneitä kustannuksia opettajarekisterin perustamisesta ja ylläpidosta voi aiheutua? (Ks. pääasiassa luku 8.1)

Kustannukset, ja niihin liittyvät epävarmuustekijät on osoitettu kattavasti.

7) Vaihtoehdot rekisteripohjaiselle tiedonkeruulle: Pyydämme kommentteja vaihtoehtoista rekisteripohjaiselle tiedonkeruulle. Onko esityksessä huomioitu riittävän kattavasti muut vaihtoehtoiset tavat tiedonkeruulle? Olisiko selvityksessä esitetylle opettajarekisterille toimivaa vaihtoehtoa, joka tuottaisi tarvittavaa tietoa opettajista? Miten nykyistä kolmen vuoden välein toteutettavaa opettajatiedonkeruuta tulisi kehittää nykyisiä ja tulevia tietotarpeita vastaavaksi? (Ks. pääasiassa luku 8.3, myös 3.4)

Aluehallintovirastot katsovat, että selvityksessä on kattavasti huomioitu muut mahdolliset tavat sekä kolmen vuoden välein toteuttavan opettajatiedonkeruun haasteet. Katsomme, että ainut mahdollinen tapa tiedonkeruun kehittämiseen olisi tehdä siitä työnantajatoimenpide, jossa työnantajataho kerää kaiken tarvittavan tiedon.

Aluehallintovirastot pitävät myös tärkeänä, että opettajatiedonkeruuta kehitetään joka tapauksessa. Tiedonkeruun automatisointi ja kytkeminen muihin kasvatukseen ja koulutuksen tietovarantoihin on jo itsessään järkevää.

Tiedot opettajan täydennyskoulutukseen osallistumisesta voisi siirtyä virkavapausanomuksen/matkamääräyksen kautta opettajarekisteriin.

8) Muut mahdolliset huomiot opettajarekisteriselvitykseen liittyen

Koska rekisteröidään vain henkilöt, jotka toimivat kouluissa niissä viroissa ja toimissa, joista on annettu kelpoisuusmääräykset, minkä lisäksi rekisteriin tallennetaan tiedot koulujen mahdollisista johtajista ja esimiehistä (sikäli kuin kelpoisuudesta ei ole erikseen säädetty) voidaan tehdä väärä johtopäätöksä siitä, onko kouluissa riittävästi henkilökuntaa. Jos muu henkilökunta ei näy, on

vaikeata myös verrata kouluja toisiinsa. Koulun työyhteisö ei enää ole yhtä homogeeninen kuin ennen.

9) Kannatatteko selvityksessä kuvatun opettajarekisterin perustamista?

Kyllä, alla kuvatuilla muutoksilla [Kuvatut huomiot sisällyttäen]

Kouki Ville

Lounais-Suomen aluehallintovirasto - Aluehallintovirastot yhteistyössä:
opetustoimen ylitarkastajat Ville Kouki, Kari Lehtola, Satu Pieski, Toni
Saarivirta, Sirpa Kova sekä sivistystoimen ylitarkastaja Malin Eriksson ja
erikoissuunnittelija Tiina Mäkitalo.